

Verslag 2006.

Libellen van de Tsjalberterkrite-zuid, SBB laagveenmoeras de Deelen

Het onderzoeksgebied

Het gebied ligt ten zuiden van het prachtige laagveenreservaat De Deelen, opgesloten tussen Nokvaart, Buitendijkse Hoofdvaart en het stroomkanaal naar het gemaal De Fjouwer Krite. Dwars door het gebied loopt het fietspad vanaf de P.G. Otterweg richting Tsjalbert. De Tsjalberterkrite-zuid bestaat uit zes smalle slootjes, met een wissellende bedekking Krabbenscheer. Enkele van deze slootjes zijn nog geen twee meter breed. De slootjes hebben de neiging snel dicht te groeien en de krabbenscheerplanten zijn niet overal even vitaal. Het vee heeft vrije toegang tot de sloten, waardoor delen van de oevers enigszins vertrapt worden. In de directe omgeving is voldoende landbiotoop aanwezig. Deze biotoop wordt gekenmerkt door open moerasbosjes, rietvelden, ruigtes en kruidenrijke graslanden. Tijdens slechtweer perioden kunnen de libellen hier luwte vinden en schuilen.

Periode

In 2005 zijn slechts drie bezoeken aan de krite gebracht in de zomermaanden, waardoor nog geen goed beeld was ontstaan van alle voorkomende libellensoorten. In 2006 is het gebied gedurende de maanden april t/m september 7 maal bezocht. Elke libellensoort kent een specifieke vliegperiode, waardoor niet alle soorten tegelijk aanwezig zijn. Bij de inventarisatie van 2006 is in deze maanden gekeken naar alle voorkomende soorten in voorjaar, zomer en nazomer. Extra aandacht kreeg de Groene glazenmaker.

Rode Lijst soorten

In 2005 en 2006 werden 3 Rode Lijst soorten aangetroffen, Groene glazenmaker, Vroege glazenmaker en Glassnijder. Het is bekend dat libellen elk jaar in wisselende aantallen

voorkomen en dat dit niet iets te maken hoeft te hebben met een verslechtering van het biotoop. Deze wisselende aantallen hebben sterk te maken met de weersomstandigheden. Het voorjaar van 2006 was te koud en omdat de Glassnijder en Vroege glazenmaker voorjaarsvliegers zijn kan dat directe invloed hebben op de aantallen.

Van de Glassnijder werden maximaal 3 exemplaren geteld, foeragerend langs de houtwallen en rietkragen. Maximale dagtotalen van de Vroege glazenmaker 15 exemplaren waaronder eiafzet van 7 vrouwtjes op de bloemstengels van Krabbenscheer. In 2005 werden maximaal 40 ex. geteld. De Groene glazenmaker was aanwezig met dagtotalen van 50 exemplaren.

Overige soorten

Naast de drie Rode Lijst soorten werden nog 21 andere soorten waargenomen. Het absolute totaal komt daardoor op 24 soorten. In tegenstelling tot andere deelgebieden in de Deelen is

de Gewone pantserjuffer een algemene soort in de kleine slootjes van het gebied.

Waarschijnlijk worden de kleinere watertjes sneller gekoloniseerd dan de bredere krabbenscheerweteringen. Een andere opvallende soort is de Bruine glazenmaker, op 13 augustus werden 7 eiafzettende vrouwtjes geteld op de veenachtige oever van de beschut in de zon gelegen slootjes.

Heel bijzonder voor een laagveengebied waren eiafzettende Zwarte heidelibellen op een slijkg stukje veenbodem in één van de smalle slootjes.

Uitgelicht

Groene glazenmaker ‘Griene glêzebiter’

De Groene glazenmaker is een vrij grote libel - ongeveer zeven centimeter lang - die voornamelijk in de lager gelegen delen van Nederland voorkomt. De zijkant van het borststuk van de libel is groen. Het vrouwtje heeft groene vlekken op het achterlijf, het mannetje blauwe. Van eind juli tot midden september maar vooral in augustus kun je de Groene glazenmaker zien vliegen. De mannetjes vallen vooral op als zij rond het middaguur hun patrouillevluchten uitvoeren boven de krabbenscheervelden. Ze verdedigen hun territorium tegen andere mannetjes en zoeken een vrouwtje om mee te paren.

De vrouwtjes die gepaard hebben zetten tegen de avond hun eitjes af en doen dat uitsluitend op bladeren van Krabbenscheer vlak onder de waterlijn. De eitjes overwinteren en komen in het voorjaar uit. De tweede overwintering vindt plaats als larve. In de daaropvolgende

zomer vindt de gedaanteverwisseling naar een libel plaats.

Omdat de Groene glazenmaker voor zijn voortbestaan afhankelijk is van Krabbenscheer, is het noodzakelijk de leefgebieden zó te beheren, dat er voldoende Krabbenscheer aanwezig blijft.

Wetgeving

De habitatrichtlijn, de flora- en faunawet en de Rode Lijst van libellen vormen de wettelijke basis voor de bescherming van de Groene glazenmaker in Nederland.

De Groene glazenmaker staat op de Rode Lijst als bedreigd op basis van zijn zeldzaamheid en op basis van de jarenlange achteruitgang van deze soort. Deze Rode Lijst van 1998 vormt een basis voor de wettelijke bescherming en voor het nemen van maatregelen in het soortenbeleid en het gebiedenbeleid.

De Groene glazenmaker is een van de doelsoorten voor het natuurbeleid en heeft ook een eigen soortbeschermingsplan gekregen.

(Habitatrichtlijnsoort (Bijlage IV) zie www.groeneglazenmaker.nl en www.hynstebiter.nl)

De Habitatrichtlijn

In Europa wordt de Groene glazenmaker beschermd via de Habitatrichtlijn. Het doel van deze richtlijn is het waarborgen van de biologische diversiteit door de instandhouding van de natuurlijke habitat en de wilde flora en fauna.

In bijlagen van deze richtlijn staan soorten genoemd die onder deze habitatrichtlijn vallen.

Een daarvan is de Groene glazenmaker (in Bijlage IV). Nederland heeft een bijzondere verantwoordelijkheid om deze soort te beschermen. Daar waar hij voorkomt is extra aandacht nodig voor de bescherming en kunnen aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. De overheid heeft de plicht om toe te zien op de handhaving van deze bescherming.

De Flora- en Faunawet

De Groene glazenmaker wordt genoemd in de flora- en faunawet. Op basis hiervan mogen de soort en zijn leefgebied niet worden aangetast of verstoord.

Flora en Fauna

Vanwege de gecombineerde aanwezigheid van de Gestreepte waterroofkever en Groene glazenmaker (beide habitatrichtlijnsoorten) wordt aangeraden het beheer op deze locatie op beide soorten af te stemmen. Nader onderzoek kan uitwijzen hoe de populaties van beide soorten op een juiste wijze beschermd kunnen worden.

P.G.Otterweg, Tsjalberterkrite-Zuid.
Groene Glazenmaker ‘Griene Glêzebiter’ 189-556

Datum	Totaal	♂	♀
01-09-06	45 ex.	6 ♂	39 ♀ eiafzettend
13-08-06	50 ex.	4 ♂	46 ♀ eiafzettend
17-07-06	1 ex.	1 ♂	

Op de Rode Lijst wordt de soort als ‘bedreigd’ aangemerkt.
 Habitatrictlijn (Bijlage IV)

Tijdens enkele bezoeken in 2004 en 2005 werden maximale aantallen waargenomen van 10 ‘Griene glêzebiters’. Bovenstaande tabel met de gegevens van 2006 laat zien dat een mooie populatie van deze prachtige libellen zich aangetrokken voelt tot dit slotenstelsel. Het was opvallend dat de breedste van de zes sloten veruit favoriet was bij de vrouwtjes wat betreft eiafzet. De krabbenscheerplanten hadden hier iets meer ruimte om uit te groeien tot forsere planten dan in de smallere sloten.

Waargenomen libellen 2006

<i>Nederlandse naam</i>	<i>Wetenschappelijke naam</i>	<i>Status</i>
Houtpantserjuffer	Lestes viridis	Algemeen
Gewone pantserjuffer	Lestes sponsa	Algemeen
Variabele waterjuffer	Coenagrion pulchellum	Zeer algemeen
Lantaarntje	Ischnura elegans	Zeer algemeen
Grote roodoogjuffer	Erythromma najas	Algemeen
Kleine roodoogjuffer	Erythromma viridulum	Algemeen
Vuurjuffer	Pyrrhosoma nymphula	Algemeen
Paardenbijter	Aeshna mixta	Algemeen
Groene glazenmaker *	Aeshna viridis	Algemeen
Blauwe glazenmaker	Aeshna cyanea	Vrij schaars
Bruine glazenmaker	Aeshna grandis	Algemeen
Vroege glazenmaker	Aeshna isocles	Algemeen
Glassnijder	Brachytron pratense	Vrij schaars
Grote keizerlibel	Anax imperator	Algemeen
Smaragdlibel	Cordulia aenea	Vrij schaars
Metaalglanslibel	Somatochlora metallica	Zwerver
Viervlek	Libellula quadrimaculata	Zeer algemeen
Platbuik	Libellula depressa	Vrij schaars
Gewone oeverlibel	Orthetrum cancellatum	Zeer algemeen
Zwarte heidelibel	Sympetrum danae	Algemeen
Bloedrode heidelibel	Sympetrum sanguineum	Algemeen
Geelvlekheidelibel	Sympetrum flaveolum	Algemeen
Steenrode heidelibel	Sympetrum vulgatum	Zeer algemeen
Bruinrode heidelibel	Sympetrum striolatum	Vrij schaars

Rode Lijstsoorten vet weergegeven

* =Habitatrictlijn (Bijlage IV)

Platbuik

Literatuur

Boer E.P. de: “De groene glazenmaker en de krabbescheerlevensgemeenschap in Fryslân – Stichting Landschapsbeheer Fryslân, Beetsterzwaag 2006”.

Zijlstra, J, Jellema, G, Koopman, F, Boer E.P. de: Libellen van de Tsjalberterkrite-zuid SBB laagveenmoeras De Deelen verslag 2005.

Zijlstra, J, Jellema, G, Koopman, F, Boer E.P. de: Libellenfauna van de krabbescheersloot aan de P.G. Otterweg (SBB object de Deelen) Verslag 2005.

Boer, E.P. de & E. van Hijum. Libellen in Fryslân. Verspreidingsatlas 1995-2004. libellenwerkgroep Fryslân “De Hynstebiter”, 2005. Uitgave in eigen beheer. Warns.

Frank Bos, Marcel Wasscher. Veldgids nr. 9: Veldgids Libellen. 1997. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Nederlandse vereniging voor libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (odonata). Nederlandse fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, knnv.

Twirre, natuur in Fryslân. Jaargang 16 2005 nummer 4.

Verslag John Zijlstra, Franciscus Koopman, Gerrit Jellema. E. Peter de Boer.
Fotoverantwoording: Franciscus Koopman, Archief Hynstebiter.